

Zagłada Romów na ziemiach polskich w okresie II wojny światowej

***W** myśl ustaw o czystości rasy niemieckiej i obywatelstwie z 1935, zwanych norymberskimi ludność romska na równi z żydowską uznane zostały za jednostki gorszej kategorii. Te akty prawne legalizowały wszelką dyskryminację oraz prześladowania skierowane wobec przedstawicieli obu społeczności na terenie całej III Rzeszy, a następnie również na terenach przez nią okupowanych. W rozumieniu nazistów Romowie stanowili szkodliwą, niepożądaną oraz zagrażającą bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu grupę społeczną.*

P przed wybuchem wojny we wrześniu 1939 na terenie II RP mieszkało około 50.000 osób narodowości romskiej, z których 35.000 zostało zamordowanych przez funkcjonariuszy hitlerowskiego okupanta oraz współpracujących z nimi w wielu przypadkach kolaborantów. W roku 1942 na mocy rozkazu Heinricha Himmlera również Romowie niemieccy - Sinty zostali umieszczeni w obozach koncentracyjnych.

Na ziemiach Polski przedwojennej znajduje się wiele miejsc kaźni

osób narodowości romskiej. Romowie z innych krajów okupowanych przez Rzeszę najczęściej byli transportowani do obozów koncentracyjnych. Były to często osoby od dawna prowadzące osiadły tryb życia i wykonujące ważne i cenione społecznie zawody. Wędrujących Romów najczęściej zabijano na miejscu z uwagi na ruchliwy tryb życia oraz ryzyko oporu z ich strony. W każdym obozie koncentracyjnym i w każdym getcie na okupowanych ziemiach polskich znajdowały się strefy w których umieszczano osoby narodowości romskiej, co potwierdziły w swych zeznaniach w ramach prowadzonych przez IPN, w niektórych przypadkach również na polecenie Związku Romów Polskich z siedzibą w Szczecinku polskie, żydowskie i romskie osoby ocalałe z tego największego i najtragiczniejszego w dziejach ludzkości konfliktu zbrojnego.

Najwięcej miejsc egzekucji Romów znajduje się na terenach centralnej i wschodniej Polski, a także terenach należących przed 1939 r. do II RP. Miejsca masowej zagłady Romów, to obozy koncentracyjne w Oświęcimiu – Brzezince, Treblince, Majdanku, Chełmnie nad Nerem, Bełżcu, w Sztutowie, a także getta w Łodzi, Warszawie i Białymstoku. Najbardziej znane i zbadane miejsca egzekucji Romów to Szczurowa, Żabno, Karczew, Zakroczym, Duchowizna, Góra Motyczna, Zawadka Brzostecka, Skarszewy, Oszmiana, Ułęż, więzienie w Prowienieszkach. W kilku z wymienionych przypadków (Zakroczym, Karczew, Za-

Krematorium w Majdanku, fot. wikipedia

wadka Brzostecka, Góra Motyczna, Duchowizna) śledztwa prowadzą obecnie Oddziałowe Komisje Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Zbrodnie popełniane przeciwko Romom oraz ich wywózki na ziemiach polskich wykonywane były najczęściej przez funkcjonariuszy SS, jednakże brali w nich udział również litewscy, łotewscy, ukraińscy, białoruscy oraz polscy kolaboranci, którzy wykazywali się przy tym wyjątkowym okrucieństwem.

Oficjalna liczba romskich ofiar II wojny światowej określana jest na 500 tysięcy osób, jednakże dane te nie uwzględniają Romów walczących w szeregach poszczególnych armii, w tym także Wehrmachtu, jak również Romów, którzy nie przyznawali się do swego pochodzenia. Według badacza historii, kultury i języka narodu romskiego Vanii de Gila, który powołuje się na badanie własne oraz innych badaczy narodu, liczba romskich ofiar II wojny światowej może wynosić nawet 7,5 miliona. Podkreśla on bowiem, że badacze historii Romów w Europie są zgodni co do obecności wówczas 10 milionów osób tej narodowości w Europie, co oznaczałoby zagładę 75% osób narodowości romskiej. Nieżyjący od 2007 r. romski nauko-

wiec z Francji przytacza również dane podawane przez Szymona Viesenthal'a, żydowskiego badacza zbrodni nazistowskich i tropiciela ich sprawców, mówiące o 2 milionach Romów zamordowanych w okresie II wojny światowej.

Ażeby zachować pamięć darzeniach, a jednocześnie w celu przestrogi przed ich powtórzeniem od wielu lat w Oświęcimiu oraz w Tarnowie organizowane są uroczystości poświęcone pamięci o pomordowanych. 2 sierpnia 1944 r. to data likwidacji przez hitlerowców cygańskiego obozu w Auschwitz – Birkenau. Od 1997 jest on co roku obchodzony jako Międzynarodowy Dzień Pamięci o Zagładzie Romów, który jest nie tylko przypomnieniem tragicznego losu tej społeczności w okresie okupacji, ale okazją do zwrócenia uwagi na tę społeczność, od ponad 600 lat obecną w Europie, która w dalszym ciągu doświadcza nienawiści, dyskryminacji, przemocy i rasizmu. Z kolei w Tarnowie w dniach 23 – 26 lipca odbywa się Międzynarodowy Tabor Pamięci Romów, w czasie którego Romowie maszerują wokół miejsc egzekucji dokonanych w 1943 w okolicach Szczurowej, Żabna i Bielczy. W listopadzie 2009 w Ułężu w woj. Lubelskim odsłonięto pomnik ku czci Romów zabitych w tej miejscowości w 1944.

M. Babicki

fot. wikipedia